

Oldefar

Oldefar var så velsignet, klog og god, vi så alle op til oldefar. Han kaldtes egentlig, så langt jeg kunne huske tilbage, farfar, også morfar, men da min bror Frederiks lille søn kom i familien, avancerede han til oldefar, højere op kunne han ikke opleve! Han holdt så meget af os allesammen, men vor tid syntes han ikke at holde rigtig af: »Gammel tid var god tid!« sagde han, »sindig og solid var den! Nu er der sådan en galop og venden op og ned på alt. Ungdommen fører ordet, taler om kongerne selv som om de var dens ligemænd. Enhver fra gaden kan dyppe sin klud i råddent vand og vride den af på hovedet af en hædersmand!« Ved sådan tale blev oldefar ganske rød i ansigtet, men lidt efter kom igen hans venlige smil og da de ord: »Nå, ja! Måske tager jeg noget fejl! Jeg står i gammel tid og kan ikke få ret fodfæste i den nye, Vorherre lede og føre den!«

Når oldefar talte om gammel tid, var det ligesom om den kom tilbage til mig. I tankerne kørte jeg da i guldkaret med hejdukker, så lavene flytte skilt i optog med musik og faner, var med i de morsomme julestuer med panteleg og udklædning. Der var jo rigtignok også i den tid meget fælt og grueligt, stejler, hjul og blodsudgydelse, men alt det gruelige havde noget lokkende og vækkende. Jeg fornemmede om de danske adelsmænd der gav bonden fri, og Danmarks kronprins der ophævede slavehandelen.

Det var yndigt at høre oldefar fortælle derom, høre fra hans ungdomsdage. Dog tiden foran den var dog den allerdejlige, så kraftig og stor.

»Rå var den,« sagde bror Frederik, »Gudskelov at vi er ud over den!« og det sagde han rent ud til oldefar. Det skikkede sig ikke, og dog havde jeg megen respekt for Frederik; han var min ældste bror, han kunne være min far, sagde han. Han sagde nu så meget løjerligt. Student var han med bedste karakter og så flink på fars kontor at han kunne snart gå med ind i forretningerne. Han var den oldefar mest indlod sig med, men de kom altid op at disputere. De to forstod ikke hinanden og ville aldrig komme til det, sagde hele familien, men ihvor lille jeg end var, mærkede jeg dog snart at de to ikke kunne undvære hinanden.

Oldefar hørte til med lysende øjne når Frederik fortalte eller læste op om fremskridt i videnskaben, om opdagelser af naturens kræfter, om alt det mærkelige i vor tid.

»Menneskene bliver klogere, men ikke bedre!« sagde da oldefar. »De opfinder de forfærdeligste ødelæggelsesvåben mod hverandre.«

»Des hurtigere er krigen forbi!« sagde Frederik, »man venter ikke syv år på fredens velsignelse. Verden er fuldblodig, den må imellem have en åreladning, det er fornødent.«

En dag fortalte Frederik ham noget virkeligt oplevet i vor tid i en lille stat. Borgmesterens ur, det store ur på rådhuset, angav tiden for byen og dens befolkning. Uret gik ikke ganske rigtigt, men hele byen rettede sig dog derefter. Nu kom også der i landet jernbaner, og de står i forbindelse med alle andre landes, man må derfor vide tiden nøjagtig, ellers løber man på. Jernbanen fik sit solrettede ur, det gik rigtigt, men ikke borgmesterens, og nu rettede alle byens folk sig efter jernbaneuret.

Jeg lo og fandt at det var en morsom historie, men oldefar lo ikke, han blev ganske alvorlig.

»Der ligger en hel del i hvad du der fortæller!« sagde han, »og jeg forstår også din tanke ved at du fortæller mig det. Der er lærdom i dit urværk. Jeg kommer fra det til at tænke på et andet, mine forældres gamle, simple, bornholmske ur med blylodder. Det var deres og min

barndoms tidsmåler, det gik vel ikke så ganske nøjagtigt, men det gik, og vi så til viseren, den troede vi på og tænkte ikke på hjulene indeni. Sådan var også dengang statsmaskinen, man så trygt på den og troede på viseren. Nu er statsmaskinen blevet et ur af glas hvor man kan se lige ind i maskineriet, se hjulene dreje og snurre, man bliver ganske angst for den tap, for det hjul! Hvorledes skal det gå med klokkeslættet, tænker jeg, og har ikke længere min barnetro. Det er nutids skrøbelighed!«

Og så talte oldefar sig ganske vred. Han og Frederik kunne ikke komme ud af det sammen, men skilles kunne de heller ikke, »ligesom den gamle og den nye tid!« – det fornemmede de begge to og hele familien da Frederik skulle på rejse, langt bort, til Amerika. Det var i husets anliggende rejsen måtte gøres. Det var en tung skilsmisse for oldefar, og rejsen var så lang, helt over verdenshavet, til en anden del af jordkloden.

»Hver fjortende dag vil du have brev fra mig,« sagde Frederik, »og hurtigere end alle breve vil du gennem telegrafråden kunne høre fra mig, dagene bliver timer, timerne minutter.«

Gennem telegrafråden kom hilsen da Frederik i England gik ombord. Tidligere end et brev, selv om de flyvende skyer havde været postbud, kom hilsen fra Amerika, hvor Frederik var steget i land. Det var kun nogle timer siden.

»Det er dog en Guds tanke der er forundt vor tid!« sagde oldefar, »en velsignelse for menneskeheden!«

»Og i vort land blev de naturkræfter først forstået og udtalt, har Frederik sagt mig.«

»Ja,« sagde oldefar og kyssede mig. »Ja, og jeg har set ind i de to milde øjne som først så og forstod denne naturkraft. Det var barneøjne som dine! Og jeg har trykket hans hånd!« Og så kyssede han mig igen.

Mere end en måned var gået da der i et brev fra Frederik kom efterretning om at han var blevet forlovet med en ung, yndig pige, som bestemt hele familien ville være glad ved. Hendes fotografi sendtes og blev beset med bare øjne og med forstørrelsesglas, for det er det rare ved de billeder at de kan tåle at ses efter i de allerskarpeste glas, ja, at da kommer ligheden endnu mere frem. Det har ingen maler formået, selv de allerstørste i de gamle tider.

»Havde man dog dengang kendt den opfindelse,« sagde oldefar, »da havde vi kunnet se ansigt til ansigt verdens velgørere og stormænd! – Hvor dog pigebarnet her ser mild og god ud!« sagde han og stirrede gennem glasset. »Jeg kender hende nu når hun træder ind ad døren!«

Men nær var det aldrig sket, lykkeligvis hørte vi hjemme ikke ret om faren før den var forbi. De unge nygifte nåede i glæde og velbefindende England, derfra ville de med dampskib gå til København. De så den danske kyst, Vestjyllands hvide sandklitter. Da rejste sig en storm, skibet stødte mod en af revlerne og sad fast. Søen gik højt og ville bryde fartøjet. Ingen redningsbåd kunne virke. Natten fulgte, men midt i mulmet fór fra kysten en lysende raket hen over det grundstødte skib. Raketten kastede sit tov hen over det, forbindelsen var lagt mellem dem derude og dem på land, og snart droges, gennem tunge, rullende søer, i redningskurven en ung, smuk kvinde, lyslevende. Og uendelig glad og lykkelig var hun da den unge husbond snart stod hos hende på landjorden. Alle ombord blev frelst, det var endnu ikke lys morgen.

Vi lå i vor søde søvn i København, tænkte hverken på sorg eller fare. Da vi nu samledes om bordet til morgenkaffe, kom et rygte, bragt ved et telegram, om et engelsk dampskibs

undergang på vestkysten. Vi fik stor hjerteangst, men i samme time kom telegram fra de frelste, kære hjemkomne, Frederik og hans unge hustru, der snart ville være hos os.

De græd allesammen, jeg græd med, og oldefar græd, foldede sine hænder, og – jeg er vis derpå – velsignede den nye tid.

Den dag gav oldefar to hundrede rigsdaler til monumentet for Hans Christian Ørsted.

Da Frederik kom hjem med sin unge kone og hørte det, sagde han: »Det var ret, oldefar! Nu skal jeg også læse for dig hvad Ørsted allerede for mange år tilbage skrev om gammel tid og vor tid.«

»Han var vel af din mening?« sagde oldefar.

»Ja, det kan du nok vide!« sagde Frederik, »og du er med, du har givet til monumentet for ham!«